

Det norske medicinske Selskab i virksomhetsåret høst 2010- vår 2011

Michael 2011;8: 396–403.

Det norske medicinske Selskab (startet som medisinsk leseselskap i 1826 og formalisert som forening i 1833) har gjennom hele sin virksomhet hatt formidling av medisinsk viten som et hovedanliggende. Regelmessig møtevirksomhet har vært kjerneaktiviteten, foruten medisinsk tidsskriftutgivelse som har pågått fra 1840 til 1972 og fra 2004. I denne artikkelen benyttes virksomheten i studieåret 2010-2011 som eksempel på hva Selskabet beskjeftiger seg med.

Det norske medicinske Selskab ser som sin oppgave å formidle medisinsk kunnskap på ulike måter. Slik har det vært helt siden medisin som vitenskapelig fagområde var noe nytt i Norge i første del av 1800-tallet (1).

Kortversjonen av Selskabets historie er at det har sin opprinnelse i et medisinsk leseselskap (2) der medlemmene sendte aktuell litteratur på sirkulasjon seg imellom. Dette leseselskapet ble opprettet i 1826 og gikk over til å bli en forening i 1833 (3-5). Selskabet konkurrerer således bare med studentenes *Medicinerforeningen*, stiftet 1829 (6,7), om å være den eldste medisinske forening i Norge med fortsatt virksomhet.

Etter at Den norske lægeforening ble stiftet i 1886, fordelte oppgavene seg mer og mer slik at Lægeforeningen tok seg av fagforeningsaspektet, mens Det norske medicinske Selskab fortsatte som forum for medisinske og helsepolitiske debatter og en arena for øvrig formidling av medisinske kunnskaper (8). Selskabet ga ut *Norsk Magazin for Lægevidenskab* i hele 99 år – fra 1840 til 1939. Møtene i Selskabet ble vanligvis referert i Magazinet, som ble Norges førende medisinske tidsskrift. Fra 1881 fikk det imidlertid konkurranse fra *Tidsskrift for praktisk Medicin*, som fra 1888 ble overtatt av Legeforeningen og ble til *Tidsskrift for Den norske lægeforening* (senere *Tidsskrift for Den norske legeforening*) (9). I 1939 gikk Magazinet inn i *Nordisk Medicin* som var et prestisjetungt, nordisk fagtidsskrift som ble sendt ut til

Selskabets medlemmer inntil 1972. Da fortsatte det som et helsepolitisk tidsskrift inntil det opphørte i 1998 (10,11)

Siden 1970-årene har Selskabets aktivitet i hovedsak vært basert på foredragsmøter, seminarer og andre former for faglig kommunikasjon. En av ulempene ved dette har vært at aktiviteten i størst grad har vendt seg mot de medlemmene som rent praktisk har hatt anledning til å legge vekk andre gjøremål og delta i dette, hvilket naturlig nok har gjort utslag på medlems-tallet. Fra og med 2004 er imidlertid publikasjonsvirksomheten gjenopptatt med tidsskriftet *Michael Quarterly*, som nå både utgis på papir og er fritt tilgjengelig på nettet, foreløpig riktignok med unntak for årgang 2004, der nettpublisering er under arbeid høsten 2011.

Fra 1935 til 2006 holdt Selskabet til i den sant nok elegante, men svært tungdrevne, spesialbygde Drammensveien 44. Fra 2006 har Selskabet avholdt sine møter i den forhenværende kvinneklinikkbygningen på det gamle Rikshospitalet, den såkalte Domus & Medicus, Pilestredet Park 7, 0176 Oslo (11). I Domus & Medicus holdes også de fleste arrangementene, og deler av Selskabets nyere arkiv oppbevares der.

Selskabets eldre arkiv er overført til Riksarkivet, mens de siste års arkiver (korrespondanse m.v.) oppbevares av sekretæren. Selskabets regnskapsfører, som fra og med siste halvår 2010 er Hadeland Regnskap BA, boks 2712 Brandbu v/ Janicke Fjeldstad Jensen, oppbevarer de siste års regnskapsdokumenter. Revisor er firmaet Crowe Horwath, Gjøvik.

Boksamlingen, Selskabets malerisamling, og flygelet, som var en gave til Selskabet fra Nyegaard & Co.A/S ved innflyttingen i Drammensveien 44 i 1935, befinner seg nå (2011) også i Domus & Medicus.

Det norske medicinske Selskab hadde i forretningsåret høsten 2010 til våren 2011 postadresse ved Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin, Universitetet i Oslo, boks 1130 Blindern, 0318 Oslo (styrelederens arbeidssted). Selskabet har i 2011 ca. 270 medlemmer. Kontingenten er kr. 250,- som også innbefatter abonnement på tidsskriftet *Michael Quarterly*.

Styret

Styret for Selskabet besto i forretningsåret 2010-2011 av Cecilie Daae, Stein A. Evensen, Arvid Heiberg, Per Holck, Frøydis Langmark, Øivind Larsen (styreleder) og Magne Nylenna.

Selskabet forvalter Dr. Alex. Malthes legat til beste for yngre leger, Dr. Chr. Sandborg og hustru Fanny f. Delagénières legat, Gillums legat, Læge Theodor Rolls Legat og Medicinerkvartettens fond. Styrene for disse legater består av de samme personer som Selskabets styre.

Tidsskriftet *Michael Quarterly*

Michael er Selskabets tidsskrift. Fra 2010 er det formelle, fullstendige navnet *Michael Quarterly*. Tidsskriftet legges ut på nettet i fulltekst (www.michaelquarterly.no eller www.dnms.no) Årgang 2011 er tidsskriftets 8. årgang.

Michael Quarterly er i forretningsåret 2010-2011 kommet ut med tre ordinære hefter (3/2010 *Lessons from history*, 4/2010 *Nedleggelsen av Reitgjerdet sykehus* og 1/2011 *Tsjernobylulykken 1986*) Forretningsårets fjerde utgivelse (*Michael* 2/2011) *Fra utpost til utland* ble utsendt 15. juni 2011.

Redaktører (2010-2011) har vært Øivind Larsen og Magne Nylenna (valgt for 2010-2012), med Astrid Nylenna som redaksjonssekretær. Redaksjonsrådet (2010-2011) har bestått av Cecilie Daae, Stein A. Evensen, Christoph Gradmann, Arvid Heiberg, Per Holck og Frøydis Langmark (valgt for 2011-2012).

Møteaktiviteter

Kjernen i møtevirkksomheten har bestått i kveldsmøtene, tradisjonelt onsdager 1915-2100, men det har også vært varianter. Programmet var slik:

Onsdag 25. august 2010

DnmS var medarrangør for et lukket forskningsseminar på Soria Moria: *Drugs in a changing society: Infections and the use of antibiotics in the Baltic region 1989-2009*. 10 deltakere (figur 1). Enkelte av innleggene er publisert i *Michael Quarterly* (12-14).

Onsdag 22. september 2010

Medlemsmøte: Arild Bjørndal (Oslo): *Kunnskapsbasert helse-og velferds-politikk*. 11 tilstede.

Onsdag 20. oktober 2010

Medlemsmøte: Dag Undlien (Oslo): *Helgenomsekvensering*, Anne Forus: *Bioteknologiloven*, Berge Solberg: *Evaluering av bioteknologiloven ved befolkningsundersøkelse*. 22 tilstede.

Onsdag 17. november 2010

Medlemsmøte: Even Lærum (Oslo): *Hva er en god ryggkonsultasjon?* 19 tilstede.

Figur 1: Seminar på Soria Moria om antibiotikabruk i Baltikum. Foredragsholderen er dr. Guntis Kilkuts, Riga. (Foto: Øivind Larsen)

Onsdag 8. desember 2010

Medlemsmøte (julemøte): *Universitetet i Oslo 200 år i 2011*. John Peter Collett og Jan Eivind Myhre. 40 tilstede, 38 på etterfølgende julemiddag på Peking Schezuan, Munchs gate 3, Oslo, sponset av Selskabet.

Tirsdag 14. desember 2010

Gjesteforelesning og medlemsmøte (på Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin, kl. 1200): Iris Borowy (Rostock/Paris): *The League of Nations Health Organisation's approaches to Global Health*. (Publisert i *Michael Quarterly* 3/2011 (15)). 20 tilstede.

Mandag 10. januar 2011

Lukket aktørseminar i Det norske Videnskapsakademi: *Tsjernobylulykken 1986*. 20 deltakere og to tekniske medarbeidere tilstede. Referat fra seminaret er publisert som *Michael* 1/2011 (16,17).

Figur 2: Ekskursjonsdeltakere fra Det norske medisinske Selskab og Stiftelsen nasjonalt medisinsk museum utenfor European Molecular Biology Laboratory 8. april 2011 (Foto: EMBL)

Onsdag 9. februar 2011

Medlemsmøte: Magne Nylenna: *Nasjonal helseplan*. 21 tilstede.

Onsdag 9. mars 2011

Medlemsmøte: Pål Zeiner og Heidi Aase: *ADHD*. 20 tilstede.

Onsdag 6. april 2011

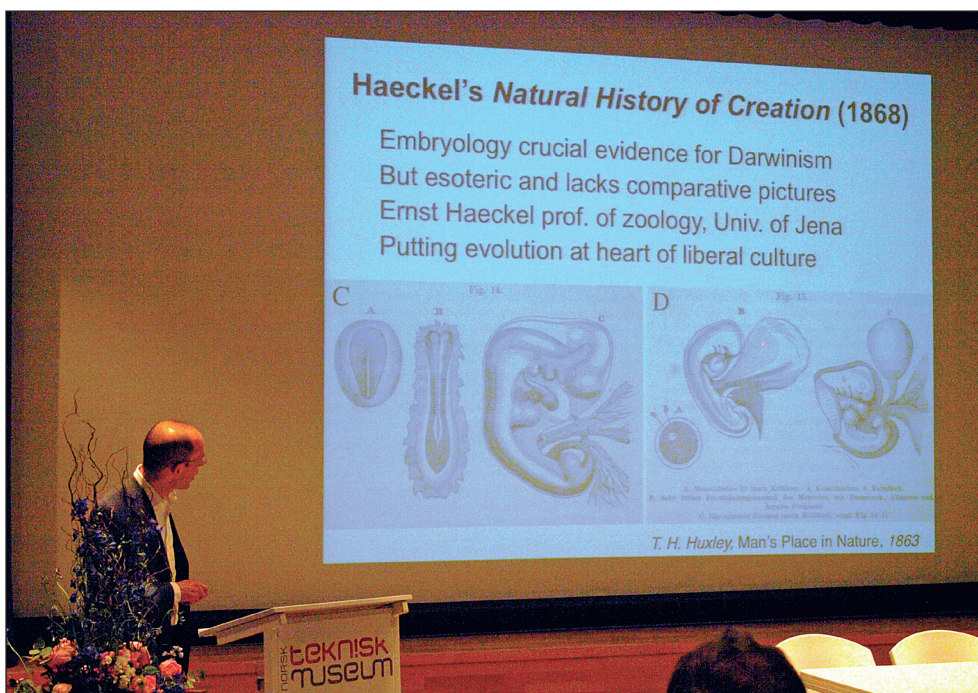
Medlemsmøte: Erik Kreyberg Normann: *Fremtidens spesialistutdanning*. 15 tilstede.

Torsdag 7. til søndag 10. april 2011

Ekskursjon til Heidelberg. Viktigste programposter: Besøk på *EMBL* (European Molecular Biology Laboratory) (figur 2) og *Sammlung Prinzhorn* (Psykiatrisk kunst). 22 deltakere. Samarbeidsarrangement med Stiftelsen nasjonalt medisinsk museum.

Onsdag 11. mai 2011

Medlemsmøte og årsmøte. *Biografers tilgang til taushetsbelagte helseopplýsninger*. Forskningsetiske synspunkter ved professor Stein A. Evensen.

Figur 3: Medisinhistoriekonferansen bød på en lang rekke meget interessante innlegg. Her sees key-note speaker Nick Hopwood som under tittelen «Pictures of embryos and charges of fraud» fortalte om hvordan Ernst Haeckel (1834-1919) gjennom sine tegninger som viste en slående likhet mellom dyrefostre og menneskefostre, grep dypt inn i darwinismen og samtidens evolusjonsdebatt. (Foto: Øivind Larsen)

Fra biografens synspunkt ved historiker og professor emeritus ved Universitetet i Oslo Hans Fredrik Dahl. (ca 40 tilstede)

Selskabet var dessuten medarrangør for 23. nordiske medisinhistoriske kongress, som fant sted på Norsk Teknisk Museum 25.-27. mai 2011 med 67 deltakere (figur 3).

Økonomi

Selskabet har en forholdsvis stabil og god økonomi som det driver sin virksomhet innenfor. Kapitalinntekter er viktige for driften, likeledes at man stort sett for tre av de fire, årlige utgivelser av *Michael Quarterly* sørger for ekstern støtte. Det arbeides med å øke abonnenttallet.

De legatene som Selskabet forvalter gir riktignok Selskabet en kanal for påvirkning av medisinsk forskning, men slik dette har utviklet seg med dels

liten grunnkapital og stadig mer kompliserte, pålagte forvaltningsrutiner, er legatene blitt et praktisk problem.

Den 26.5.2010 ble det således sendt søknad med dokumentasjon til Stiftelsestilsynet om å slå sammen Læge Theodor Rolls legat, Dr. Chr. Sandborg og hustru Fanny f. Delagénieres legat og Medicinerkvartettens fond med Alexander Malthes legat til beste for yngre leger. Begrunnelse var at de tre førstnevnte fond er så små at kapitalen simpelthen spises opp av gebyrer og omkostninger. Denne anmodningen kunne ikke godkjennes av Stiftelsestilsynet. Arbeidet går derfor videre med å finne andre muligheter til å slå sammen, eventuelt utvikle de små, ikke bærekraftige fondene.

Mot nye arbeidsformer – men hvordan?

Allerede i de første lovene fra 1840 heter det at «Det medicinske Selskabs Hovedøiemed er at virke til lægevidenskabelig Uddannelse» (3). Dette formålet har Selskabet fortsatt. Det gjelder bare å finne den riktige nisje for virksomheten. I de første årene på 1800-tallet var praktiske diskusjoner av arbeidet mot smittsomme sykdommer, især koleraen, viktige. Senere kom helsepolitiske debatter og diskusjoner om studieplaner – hvordan skulle en lege være? Helt opp til moderne tid var Selskabet arena for å legge fram vitenskapelige arbeider som så senere ble publisert i f. eks. *Norsk Magazin for Lægevidenskaben* eller i *Nordisk Medicin*.

Da publikasjonsvirksomheten ble tatt opp igjen i 2004 i form av *Michael Quarterly*, ser det på bakgrunn av de erfaringene vi hittil har gjort, til å ha vært et gunstig grep, og især ved å gjennomføre utlegging i fullversjon på nettet.

Styret ser imidlertid med bekymring på tradisjonen med kveldsmøter, idet yngre kolleger og andre interesserte i dag bare har begrensede praktiske muligheter for å delta i dette, uansett hvor relevant møteprogrammet måtte være. Pendling, familieforpliktelser og konkurrerende aktiviteter gjør det vanskelig. Det arbeides imidlertid kontinuerlig med å finne den mest egnede formen for Selskabets virksomhet.

Litteratur

1. Larsen Ø. Det norske medicinske Selskab som kunnskapsformidler. *Michael* 2008;5:96-101.
2. Et lægevidenskabeligt Journal-Læseselskab i Christiania. *Eyr* 1827;2:77-9.
3. *Love for «Det norske medicinske Selskab i Christiania»*. (Christiania 184-?) (Sannsynligvis det vedtatte utkast utarbeidet av Chr. Heiberg, A.C. Conradi og Chr. Boeck fra 1840.)
4. Hald (JK). *Det norske medicinske Selskab i Christiania*. Christiania: Det Steenske Bogtrykkeri, 1883. (Særtrykk av *Norsk Magazin for Lægevidenskaben*, Rekke III, bind 13.)

5. Grøn F. *Det norske medicinske Selskab 1833-1933*. Oslo: Steenske Boktrykkeri Johannes Bjørnstad A/S, 1933.
6. Skaar T. *Medicinerforeningen gjennom 100 år: 1829-1929*. Oslo: 1929.
7. Medicinerforeningens Bestyrelse. *Medicinerforeningens Historie: med et Tillæg indeholdende de bedste Medicinersange*. Kristiania: Medicinerforeningen, 1883.
8. Holst PM. *Det norske medicinske Selskab 1933-1958*. Oslo: Grøndahl & Søn's Boktrykkeri 1958.
9. Nylenna M. Scientific literature and the shaping of a medical profession in Norway. S. 229-57 i: Larsen Ø. (red.) *The shaping of a profession*. Canton MA: Science History Publications/USA, 1996.
10. Larsen Ø. Det norske medicinske Selskab og Den norske lægeforening. Visjon eller hvit elefant? *Tidsskr Nor Lægeforen* 1997; 117: 4458-61.
11. Larsen Ø. Det norske medicinske Selskab og dets kunst. *Michael* 2006; Supplement 5: 89-97.
12. Sandberg KI. Health and politics. *Michael* 2011; 8: 251-7.
13. Salaks J. The marketing of medications in Post-Soviet Latvia. *Michael* 2011; 8: 258-69.
14. Siem H. Task Force on Communicable Disease Control in the Baltic Sea Region. *Michael* 2011; 8: 270-94.
15. Borowy I. International health work: the beginnings. *Michael* 2011; 8: 210-21.
16. Larsen Ø, Evensen SA, Gradmann C. Tsjernobylulykken og Norge – katastrofe eller lærepenge? *Michael* 2011; 8: 5-18.
17. Larsen Ø, Evensen SA, Gradmann C. (red.) Tsjernobylulykken 1986 – hvordan reagerte norske myndigheter og fagmiljøer i dagene og månedene etter 26. april 1986? *Michael* 2011; 8: 19-143.

Øivind Larsen
professor
(styreleder for Selskabet)
Universitetet i Oslo
Institutt for helse og samfunn
oivind.larsen@medisin.uio.no